

Praha 7. 7. 2014

17

Činnost záchytných stanic v roce 2013

Activity of sobering-up stations in 2013

Souhrn

Tato Aktuální informace podává přehled o počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v roce 2013. Od roku 1989 se počet záchytných stanic a míst s výkyvy snižoval. Vývoj počtu pacientů záchytných stanic ve sledovaném období zpravidla kopíruje počet stanic a jejich kapacitu, i když od roku 2005 lze současně pozorovat souběžný pokles kapacity a růst pacientů. V roce 2013 však dochází k významnému poklesu počtu pacientů při stejném počtu záchytných stanic i míst.

Summary

This Topical informacion presents the numbers of sobering-up stations (special facility for short term detoxification from alcohol and other drugs), places and treated patients in 2013. Since 1989 the number of sobering-up stations and places has decreased with the fluctuations. The number of patients in sobering-up stations mostly correlated with the number and capacity of the stations, even if simultaneous decrease of capacity and increase of patients has been observed since 2005. However, the number of patients significantly decreased with the same numbers of sobering-up stations and places in 2013.

Záchytné stanice jsou speciální medicínská zařízení pro krátkodobý pobyt (v řádu několika hodin) a detoxikaci při akutní intoxikaci zejména alkoholem, jsou zvláštním typem zařízení na pomezí ambulantní a lůžkové péče. Jedná se o typ zařízení unikátní v Evropě i ve světě. První z nich byla založena u Apolináře v roce 1951 docentem Skálou (Skála, 2003).

Aktuální informace o činnosti záchytných stanic čerpá z údajů pravidelného ročního sběru dat v rámci Programu statistických zjišťování NZIS. V posledních letech se několikrát změnil sledované ukazatele o činnosti těchto stanic. V roce 1989 byly údaje o činnosti záchytných stanic součástí ročního výkazu „O činnosti psychiatrického oddělení poliklinik“. Sledovalo se personální vybavení, počet stanic a míst jak s nepřetržitým provozem, tak pouze s nočním provozem, počet ošetřených osob celkem, v tom mužů a žen, počet mladistvých, počet recidivistů a počet osob hlášených v AT ordinacích. Od roku 1993 se údaje o činnosti stanic získávaly z nově vzniklého „Ročního výkazu ambulantní péče v oboru psychiatrickém“ a sledoval se pouze počet osob ošetřených na záchytných stanicích. V roce 1998 byly údaje o činnosti záchytných stanic převedeny z tohoto výkazu na samostatný výkaz, kde se sledoval počet ošetření-vyšetření, počet léčených pacientů a počet míst. V roce 2006 se rozšířilo sledování léčených pacientů o členění na pohlaví a věkové skupiny a v roce 2011 bylo přidáno sledování pacientů intoxikovaných alkoholem nebo jinou psychoaktivní látkou.

Počet záchytných stanic, počet míst v záchytných stanicích a jejich personální vybavení

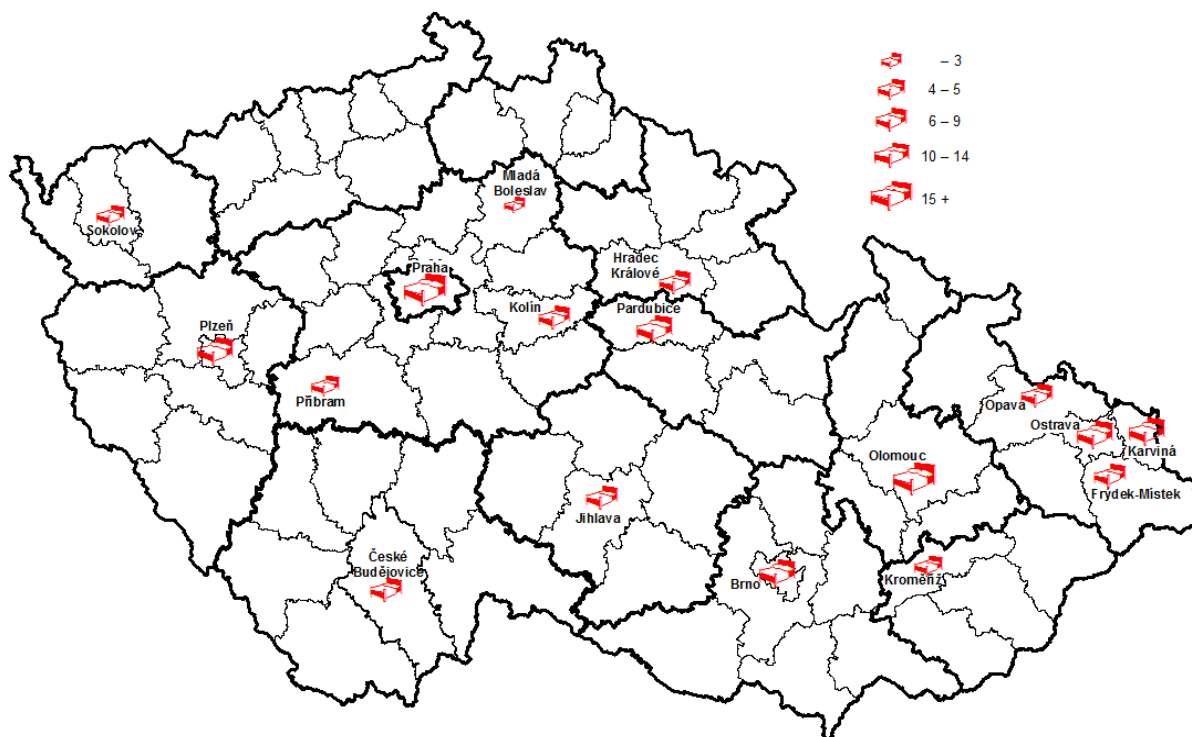
První informace o počtu záchytných stanic jsou k dispozici z roku 1963, kdy bylo evidováno 21 zařízení. Historické údaje o záchytných stanicích, jejich počtu a činnosti, jsou uvedeny v publikaci Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, kterou vydalo Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti ve spolupráci s ÚZIS ČR (Nechanská, 2011).

Do roku 1989 vzrostl počet záchytných stanic v ČR na 34 zařízení, v následujícím období jejich počet klesá. V roce 1993 bylo evidováno 20 zařízení, v roce 2009 už pouze 14 zařízení. Během roku 2010 se zaevidovaly dvě záchytné stanice, ve Středočeském a Olomouckém kraji, a jejich počet vzrostl na 16. V roce 2011 došlo k rozdělení sledování údajů ze záchytných stanic v Karviné a Opavě, které provozuje Územní středisko záchranné služby Moravskoslezského kraje, a údaje vykazovaly dohromady. V roce 2012 zůstal počet záchytných stanic stejný.

S rostoucím počtem zařízení rostl v letech 1963–1989 také počet míst v záchytných stanicích (z 222 na 325 míst). Po roce 1990, kdy došlo ke snižování počtu záchytných stanic, klesal i počet míst. V roce 1993 bylo v záchytných stanicích pouze 180 míst, do roku 1996 se počet míst snížil na 139 (v 19 stanicích) a v roce 1997 jejich počet vzrostl meziročně o více než třetinu a přibližně stejný zůstal až do roku 2000. V následujících letech počet míst s výkyvy klesal, a to o více než čtvrtinu do roku 2009 (na 137 míst). V roce 2010, díky nově zaevidovaným zařízením, vzrostl počet míst na 157, v roce 2011 klesl jejich počet na 152 míst, v roce 2012 a 2013 zůstal počet míst prakticky stejný (Tabulka 1, Graf 1).

V roce 2013 byla převedena činnost záchytné stanice v Praze z Nemocnice na Bulovce do Městské polikliniky Praha a byla založena nová záchytná stanice v Krajské nemocnici Liberec, která bohužel nedodala údaje o své činnosti, která proto není uvedena v následujících tabulkách a grafech. Síť záchytných stanic v roce 2013 ukazuje následující mapa.

Mapa 1: Síť záchytných stanic podle počtu míst v roce 2013

V roce 2013 zajišťovalo činnost záchytných stanic celkem 157,50 odborných zdravotnických pracovníků (přepočtený počet pracovníků včetně smluvních). Z tohoto počtu bylo 32,18 lékařů, počet zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí činil 76,85 úvazku a počet ostatních odborných pracovníků 42,47 úvazku.

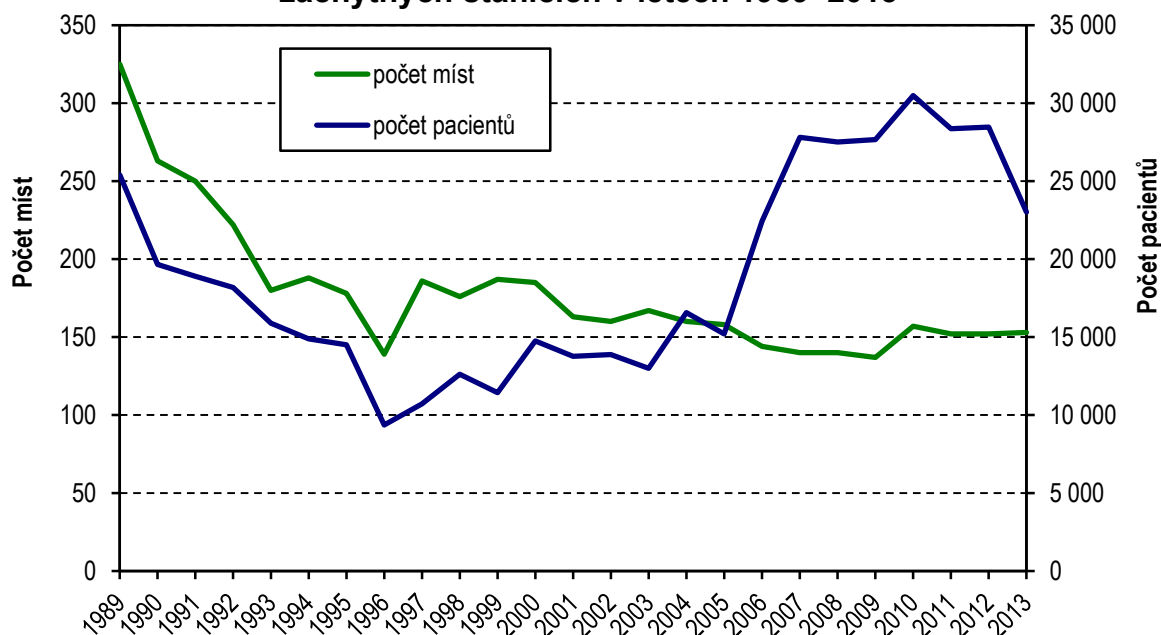
Počet pacientů záchytných stanic

Počet zachycených osob evidovaných v záchytných stanicích od roku 1963 do roku 1984, kdy dosáhl maxima, s výkyvy rostl (z více než 16 tisíc na 33 tisíc). Během následujících 12 let klesl počet těchto pacientů o téměř tři čtvrtiny (na 9 363 osob v roce 1996) a pak až do roku 2004 opět s výkyvy rostl. K velkému meziročnímu nárůstu došlo v roce 2006, kdy meziročně vzrostl počet zachycených osob v těchto stanicích o téměř polovinu (z 15 tisíc v roce 2005 na téměř 22,5 tisíc v roce 2006) a následující rok stoupl ještě o další čtvrtinu (na téměř 28 tisíc). V následujících dvou letech počet pacientů zůstal téměř stejný, k nárůstu došlo až v roce 2010, kdy v souvislosti s nárůstem počtu zařízení a míst vzrostl meziročně také počet pacientů, a to o 10 % (na 30,5 tisíce osob). V roce 2012, po snížení počtu pacientů v roce 2011 o 7 % (na 28,4 tisíce osob), zůstal jejich počet téměř stejný (Tabulka 1, Graf 1).

Díky změně provozovatele záchytné stanice v Praze bylo zjištěno, že Nemocnice na Bulovce v předchozích letech vykazovala nejen počet zachycených osob, ale také počet pacientů vyšetřených lékařem pro potřeby Policie ČR při podezření na trestnou činnost či na jízdu pod vlivem návykové látky. Tím, že Městská poliklinika Praha vykázala v roce 2013 správně pouze zachycené osoby, došlo k významnému snížení počtu léčených osob, a to o pětinu proti roku 2012.

Muži měli větší podíl na počtu pacientů v záchytných stanicích po celé období, kdy byli sledováni pacienti podle pohlaví. V letech 2006–2013 se podíleli na jejich celkovém počtu cca 84 %. Podíl mladistvých do 20 let klesl z téměř 9 % v roce 2006 na více než 4 % v roce 2009, v roce 2010 došlo k nárůstu jejich podílu na 8 % a v roce 2012 klesl podíl mladistvých na 6 %. Vzhledem k chybnému vykazování zachycených osob v předchozích letech na záchytce v Praze činil podíl zachycených mladistvých v roce 2013 méně než 2 % (Tabulka 1).

Graf 1: Vývoj počtu míst a ošetřených pacientů na záchytných stanicích v letech 1989–2013

Tabulka 1: Vývoj počtu záchytných stanic, míst a ošetřených pacientů v letech 1989–2013

Rok	Počet					
	stanic	míst	léčených pacientů			
			celkem	v tom		z toho mladiství (0–19 let)
				muži	ženy	
1989	34	325	25 393	23 398	1 995	839
1990	29	263	19 657	17 265	2 392	623
1991	28	250	18 902	17 503	1 399	537
1992	25	222	18 177	16 477	1 700	508
1993	20	180	15 887	14 454	1 433	683
1994	21	188	14 884	13 550	1 334	916
1995	19	178	14 506	13 113	1 393	1 013
1996	19	139	9 363	8 563	800	514
1997	20	186	10 719	9 520	1 199	648
1998	19	176	12 616	.	.	.
1999	18	187	11 439	.	.	.
2000	18	185	14 748	.	.	.
2001	16	163	13 763	.	.	.
2002	16	160	13 877	.	.	.
2003	17	167	12 997	.	.	.
2004	15	160	16 568	.	.	.
2005	15	158	15 207	.	.	.
2006	14	144	22 441	19 219	3 222	1 944
2007	14	140	27 806	23 653	4 153	1 149
2008	14	140	27 505	22 876	4 629	1 167
2009	14	137	27 664	23 079	4 585	1 222
2010	16	157	30 487	25 732	4 755	2 422
2011	17	152	28 365	23 831	4 534	2 059
2012	17	152	28 469	23 920	4 549	1 519
2013	17 ¹⁾	153	23 018	19 620	3 398	426

¹⁾ V roce 2013 vznikla nová záchytká v Libereckém kraji, která ale nedodala údaje o své činnosti a proto není uvedena v tabulkách a grafech.

Z hlediska regionální distribuce čtvrtinu pacientů vykázaly čtyři záchytné stanice v Moravskoslezském kraji, téměř 16 % záchytná stanice v Jihomoravském kraji a 14 % záchytná stanice v Praze (Tabulka 2).

Od roku 2011 jsou pacienti rozděleni podle toho, zda byli zachyceni pro intoxikaci alkoholem nebo pro jinou návykovou látku. V roce 2013 byla většina (tj. 99 %) z celkového počtu zachycených osob intoxikovaných alkoholem. Nejvíce jich bylo zachyceno na území Moravskoslezského a Jihomoravského kraje. Intoxikované nealkoholovými drogami vykázali především ve Zlínském a Pardubickém kraji (Tabulka 3, Tabulka 4).

Tabulka 2: Celkový počet ošetřených pacientů podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2013

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	20	3 240	2 594	646	66	2 963	211
Středočeský	3	14	864	814	50	15	816	33
Jihočeský	1	9	1 168	996	172	40	1 082	46
Plzeňský	1	10	1 685	1 474	211	7	1 580	98
Karlovarský	1	5	782	692	90	17	747	18
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	1 213	1 044	169	6	1 014	193
Pardubický	1	11	1 245	1 100	145	16	1 191	38
Vysočina	1	8	1 147	1 033	114	8	1 095	44
Jihomoravský	1	13	3 625	2 940	685	69	3 333	223
Olomoucký	1	15	1 645	1 347	298	51	1 505	89
Zlínský	1	5	810	705	105	22	750	38
Moravskoslezský	4	35	5 594	4 881	713	109	5 220	265
Celkem	17	153	23 018	19 620	3 398	426	21 296	1 296

Tabulka 3: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci alkoholem podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2013

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	20	3 240	2 594	646	66	2 963	211
Středočeský	3	14	864	814	50	15	816	33
Jihočeský	1	9	1 121	949	172	36	1 039	46
Plzeňský	1	10	1 685	1 474	211	7	1 580	98
Karlovarský	1	5	782	692	90	17	747	18
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	1 199	1 032	167	6	1 000	193
Pardubický	1	11	1 187	1 052	135	14	1 135	38
Vysočina	1	8	1 147	1 033	114	8	1 095	44
Jihomoravský	1	13	3 625	2 940	685	69	3 333	223
Olomoucký	1	15	1 633	1 338	295	46	1 498	89
Zlínský	1	5	731	632	99	12	681	38
Moravskoslezský	4	35	5 566	4 854	712	107	5 194	265
Celkem	17	153	22 780	19 404	3 376	403	21 081	1 296

Tabulka 4: Počet pacientů ošetřených pro intoxikaci nealkoholovými drogami podle kraje sídla zařízení, pohlaví a věkových skupin pacientů v roce 2013

Kraj sídla zařízení	Počet stanic	Počet míst	Celkový počet pacientů	v tom		ve věku		
				muži	ženy	0–19 let	20–64 let	65 a více let
Hl. m. Praha	1	20	-	-	-	-	-	-
Středočeský	3	14	-	-	-	-	-	-
Jihočeský	1	9	47	47	-	4	43	-
Plzeňský	1	10	-	-	-	-	-	-
Karlovarský	1	5	-	-	-	-	-	-
Ústecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Liberecký	-	-	-	-	-	-	-	-
Královéhradecký	1	8	14	12	2	-	14	-
Pardubický	1	11	58	48	10	2	56	-
Vysočina	1	8	-	-	-	-	-	-
Jihomoravský	1	13	-	-	-	-	-	-
Olomoucký	1	15	12	9	3	5	7	-
Zlínský	1	5	79	73	6	10	69	-
Moravskoslezský	4	35	28	27	1	2	26	-
Celkem	17	153	238	216	22	23	215	-

Závěr

Po tom, co v letech 2010 a 2011 vzrostl celkový počet záchytných stanic v ČR na 17 zařízení se 152 místy, se jejich počet ani kapacita v roce 2013 příliš nezměnily.

Významný vliv na vykazované údaje měla změna provozovatele záchytné stanice v Praze, kdy byla Městskou poliklinikou v Praze převzata pouze „lůžková“ část, ostatní činnosti převedeny nebyly. Sledované údaje nepředala nově vzniklá záchytná stanice v Liberci.

Vývoj počtu pacientů záchytných stanic do roku 2005 kopíroval počet stanic a jejich kapacitu, v následujících letech lze pozorovat současně pokles kapacity a růst počtu zachycených pacientů, a to do roku 2010, po poklesu jejich počtu v roce 2011 zůstal počet zachycených osob v roce 2012 téměř stejný. Vlivem změny provozovatele záchytné stanice v Praze se v roce 2013 snížil počet pacientů záchytných stanic o počet vyšetřovaných osob na žádost policie, tj. cca o jednu pětinu.

Z 23 018 zachycených osob v roce 2013 bylo 99 % intoxikovaných alkoholem. Z tohoto počtu bylo více než 85 % mužů, podíl mladistvých do 20 let byl necelé 2 % a podíl starších 65 let byl téměř 6 %.

Vypracovala: Ing. Blanka Nechanská

Odkazy:

Skála, J. (2003) Historie léčby závislosti v České republice. In: Kalina K. et al., (Ed.) Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup 2, pp. 91-96. Praha: Úřad vlády ČR

Nechanská, B., Mravčík, V., Šťastná, L. a Brožová, J. (2011) Uživatelé alkoholu a drog ve zdravotnické statistice od roku 1959, pp. 34-36. Praha: Úřad vlády České republiky a Ústav zdravotnické informací a statistiky ČR.